

باید رسیدگی شود بشعبات جدید رجوع خواهد شد قبل از اینکه آقایان تشریف ببرند کمیسیون هفت نفری که بجهت نظامنامه داخلی معین شده است انتخاب بکنند که فردا مشغول شوند دوفتر هم بقرعه معین می شوند برای نظارت کمیسیون در باب کمیسیون محاسبات خزانه داری هم امروز باید برای بدهند که تا تمام نماند. (آقای منتصر السلطان و معتمد السلطنه بحکم قرعه برای نظارت در استخراج آراء معین شدند)

رئیس - آقای آقا شیخ محمد گروسی فرمایشی دارید ؟

آقا شیخ محمد گروسی - غرض عرض این بوده تبادل افکاری شود اشخاصی که مناسبت داشته باشند برای کمیسیون معین شوند لهذا اگر می شد بجلسه بعد مقرر می فرمودید بهتر بود .

رئیس - بعد از ختم جلسه ممکن است اینکار را بکنند زیرا اگر آقایان وزراء آمده بودند حالا جلسه ختم نمی شد پس حالا که تشریف می برید اینکار را بکنند اگر مخالفی نباشد جلسه را میگذاریم برای روز ۳ شنبه سه ساعت بفرود مانده . (مجلس نیم ساعت قبل از غروب ختم شد)

جلسه ۱۶

صورت مشروح مجلس روز سه شنبه ۲۲ ربيع الثاني ۱۳۳۳

مجلس یکساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک نایب رئیس تشکیل و صورت مجلس روز شنبه ۱۹ قرائت شد غائب بدون اجازه (آقای حاج امام جمعه) غائبین با اجازه آقایان : حاج شیخ اسمعیل - ارباب کیخسرو .

نایب رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی هست ؟

معتمد السلطنه - بنده و آقای منتصر - السلطان منتخب شدیم از برای نظارت کمیسیونی که او برای نظامنامه داخلی معین شده بود نه از برای کمیسیون رسیدگی بحساب خزانه داری .

نایب رئیس - اصلاح میشود دیگر ملاحظاتی در صورت مجلس هست (اظهاری نشد) ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب شد .

بطوریکه آقایان مسبقند دستور امروز راجع به پروگرام آقایان وزراء است اما از طرف هیئت وزراء اطلاع داده شد که چون آقای رئیس الوزراء در شهر تشریف ندارند و نمیتوانند حاضر شوند و مذاکره در پروگرام وزراء البته بایستی در حضور ایشان بشود با واسطه در مجلس حاضر نخواهند شد بنا بر این نمیتوانیم داخل مذاکره در پروگرام بشویم هر چند کمیسیونهای مجلس مشغول کار و تهیه قوانین و طرحهایی که بمجلس پیشنهاد شده هستند ولیکن هنوز حاضر نشده است و آقایان از کارهایشان مسبوق نشده اند که بتوان در تحت مذاکره آورد در اینصورت اگر از طرف آقایان مخالفتی نباشد جلسه را ختم میکنیم فقط یادآوری میکنم کمیسیون هفت نفری که در جلسه قبل برای تجدیدنظر در نظامنامه داخلی مجلس رای داده شد هنوز انتخاب نشده آقایان امروز قبل از اینکه تشریف ببرند اعضاء آن کمیسیون را انتخاب کنند و همچنین با اطلاع آقایان میرسانم

آقای دکتر اسمعیل خان که بصورت کمیسیون معارف انتخاب شده بودند از عضویت آن کمیسیون استعفاء داده اند خوبست یک نفر هم بجای ایشان انتخاب بشود و جلسه آتی به راهم اگر تصویب میفرمایند بروزشنبه آتیته قرار بدهیم دستور مذاکره در پروگرام هیئت وزراء است - آقای نظام السلطان فرمایشی دارید ؟

نظام السلطان - بطوریکه آقای ذکاء الملک فرمودند امروز آقایان وزراء تشریف نمیآوردند باین جهت نمیتوان وارد مذاکره در پروگرام وزراء شد بنده خیلی متأسفم از اینکه این مدتی که با کمال زحمت و با کمال ناامیدی يك کابینه تشکیل شد چرا باید این کابینه بطوریکه لازم است حاضر برای پیشرفت مقصود خود نشود و بهر صورت تکلیفی برای مجلس معلوم نشود باز موکول بروزشنبه شد و این از برای ما خیلی اسباب بدبختی است که بعد از چهار ماه که از افتتاح مجلس شورای ملی میگذرد هنوز يك هیئت دولتی نداشته باشیم کازروی صمیمیت از برای بدبختی های ما بتواند يك علاجی کرده باشد بازم تقاضا می کنم که از برای روز شنبه هم يك همچو بدبختی برای ما فراهم نشود و دیگر يك همچو مجلسی نه بینیم و گفته نشود که چون هیئت وزراء حاضر نشده اند نمی توانیم وارد در پروگرام هیئت وزراء نشویم .

سردار معظم - عرض بنده فقط راجع باین است که تصور می کنم ترتیبات نار کردن مجلس باید بهتر از این باشد بهتر این است که جلسه آتی بروزی پنجشنبه منعقد شود و بدولت اخطار شود که از برای روز پنجشنبه حاضر شوند که در پروگرام آنها مذاکره شود

نایب رئیس - آقای سردار معظم پیشنهادی کنند که جلسه روز پنجشنبه باشد در این پیشنهاد مخالفی نیست (گفته شد خیر) چون مخالفی نیست مجلس روز ۵ شنبه خواهد بود

آقای حاج شیخ اسدالله - فرمایشی دارید **حاج شیخ اسدالله** - در باب تشکیل جلسه بود که آقای سردار معظم فرمودند

نایب رئیس - پس جلسه آتی بروزه شنبه پس فردا دوساعت بفرودمانده خواهد بود و دستور مذاکره در پروگرام وزراء است مجلس تقریباً يك ساعت و نیم قبل از غروب ختم شد

جلسه ۱۷

صورت مشروح مجلس روز يك شنبه ۲۷ شهر ربيع الثانيه ۱۳۳۳

مجلس یکساعت و نیم قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل و صورت مجلس روز شنبه ۲۲ قرائت شد .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست یا نیست (مخالفی نشد) ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب شد - گویا خاطر آقایان مسبوق باشد که آقای مستوفی الممالک استعفاءی خودشانرا بییشگاه مقدس اهلیحضرت همایونی تقدیم کرده بودند اهلیحضرت اقدس همایونی هم استعفاءی ایشانرا پذیرفتند و بنده را احضار فرمودند برای اینکه معلوم شود اکثریت مجلس بجهت شخص متوجه است تا او را برای مقام ریاست وزراء معین فرمایند بنده هم بعد از اینکه

آقایان نمایندگان را ملاقات کردم معلوم شد که اکثریت مجلس متوجه بطرف آقای مشیرالدوله است اینست که بهر حال حضور اهلیحضرت اقدس همایونی رسانیده و ایشانرا بصورت ریاست وزراء معین فرموده اند امروز برای معرفی کابینه خود بمجلس شرفیاب شده اند .

رئیس الوزراء - کابینه جدید اینطور تشکیل شده است - آقای معاون الدوله وزیر امور خارجه - آقای مستشار الدوله وزیر داخله - آقای حکیم الملک وزیر معارف و اوقاف - آقای ذکاء الملک وزیر عدلیه آقای مشار السلطنه وزیر مالیه - آقای نصر الملک وزیر پست و تلگراف - تجارت و فوائد عامه - وزیر جنگ هم چند روز دیگر معین می شود عجمالتاً تا زمانیکه وزیر جنگ معین نشده بنده خودم بامور آن وزارتخانه نظارت خواهم داشت .

شاید نمایندگان منتظر بودند که امروز پس از معرفی کابینه وزراء پروگرام هیئت دولت حاضره نیز تقدیم مجلس شورای ملی بشود ولی بدو جهت این مسئله چند روزی بتعویق می افتد یکی بجهت اینکه عجله در تشکیل کابینه و خاتمه دادن بحجران لازم بود .

و باین واسطه مجال نبود که پروگرام کابینه وزراء نوشته و بمجلس تقدیم شود .

و دیگر اینکه صرف نظر از این جهت گمان میکنم بهتر باشد که بعد از ورود وزراء بوزارتخانه های خودشان و بعد از مطالعات لازمه در روش مسائل و مطالبی که راجع بوزارتخانه ها است از روی مطالعه اقدام بنوشتن يك پرگرامی بشود که آن پرگرام حتی المقدور عملی باشد باین دو جهت عرض میکنم که تازه روز بلکه دو هفته دیگر بنده نمیتوانم پروگرام هیئت دولت را تقدیم مجلس شورای ملی بکنم و چون نمیخواهم که در ظرف این مدت مجلس مقدس از نیات هیئت دولت و از مشی کابینه و از رؤس مسائل عرض کنم مسلک این کابینه در سیاست خارجه متکی بر اصلی است که در نطق اهلیحضرت اقدس شاهنشاهی در موقع افتتاح مجلس شورای ملی مندرج است و این اصل مبنای مسلک کابینه حاضر خواهد بود . و در سیاست داخلی با عطف نظر با اصلاح کلیه دوائر دولتی دو چیز مورد توجه مخصوص و دقت کامل هیئت حاضر خواهد بود یکی ادارات جدید - التأسیس نظمی و ژاندارمری و دیگری امور مالیه کابینه حاضر با تمام قوای خود خواهد کوشید که اداره ژاندارمری و نظمی را که تأسیس آن بهترین یادگار مملکت ما است حفظ و مبانی آنرا کاملاً تشبیه و موافق آنرا کلیه برطرف و آتیته او را کاملاً تأمین کند (عموم نمایندگان تحسین کردند) همچنین هیئت دولت حاضر با تمام قوای خود خواهد کوشید که اصلاحات اساسی که لازم است در امور مالیه بعمل آید و بموقع اجرا بگذارد اگر بخوام امروز پیش از این عرض کنم باید داخل در جزئیات و مسائلی که راجع بپروگرام است بشوم و چنانکه عرض کردم پروگرام در عرض ده روز یا دو هفته دیگر ممکن است بمجلس تقدیم بشود لهذا بهمین سه مسئله که عرض کردم اکتفا نموده امیدوارم با حسن توجهات و اعتماد نمایندگان محترم هیئت حاضر که با يك